

Tuyên bố chung: Yêu cầu trả tự do ngay lập tức cho nhà báo độc lập và nhà hoạt động nhân quyền Phạm Đoan Trang

Trước phiên tòa dự kiến diễn ra vào ngày 4/11 sắp tới, 28 tổ chức bảo vệ nhân quyền và quyền tự do ngôn luận cùng ký tên dưới đây, lên án việc giam giữ tùy tiện nhà báo độc lập và nhà hoạt động nhân quyền Phạm Đoan Trang. Chúng tôi kêu gọi chính quyền Việt Nam, ngay lập tức và vô điều kiện, trả tự do cho Đoan Trang, đồng thời gỡ bỏ mọi cáo buộc chống lại cô. Việc trừng phạt Đoan Trang và những nhà hoạt động nhân quyền khác, bao gồm các nhà báo và những cây viết độc lập, là một phần trong chiến dịch tấn công ngày càng tồi tệ hơn, nhằm đến quyền tự do biểu đạt và tự do thông tin tại Việt Nam.

Phạm Đoan Trang [bị bắt giữ](#) hơn một năm trước tại TP. Hồ Chí Minh, vào ngày 7/10/2020, với cáo buộc ban đầu là vi phạm Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999 và Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Đây là hai điều luật có cùng quy định về “tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”. Theo cáo trạng được công khai vào ngày 18/10/2021, Đoan Trang bị truy tố theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999.

Một tháng trước khi bị bắt giữ, Đoan Trang là một trong các trường hợp được đề cập trong [công điện chung](#) của năm Báo cáo viên Đặc biệt của Hội đồng Nhân quyền Liên Hiệp Quốc (UN Human Rights Council Special Rapporteurs) gửi đến chính phủ Việt Nam. Công điện này là hành động phản ứng với tình trạng chính quyền sách nhiễu Đoan Trang cùng các cây viết và nhà báo độc lập khác. Vào tháng 12/2020, chính quyền Việt Nam [phản hồi](#) các nội dung trong công điện, phủ nhận toàn bộ các cáo buộc rằng họ đã làm sai. Họ biện minh, mà không cung cấp bằng chứng, rằng Đoan Trang bị bắt giữ là do cô lợi dụng Internet để tiến hành lật đổ chính quyền.

Rõ ràng Phạm Đoan Trang bị trừng phạt vì những gì cô đã làm trong suốt một thời gian dài trong vai trò của một nhà báo độc lập, một người xuất bản sách, và một

nhà hoạt động bảo vệ nhân quyền. Các bài viết của cô trải dài nhiều chủ đề, từ các quyền liên quan đến môi trường, bạo lực của cảnh sát cho đến việc vận động cho tự do báo chí. Chính quyền Việt Nam thường xuyên áp dụng Điều 88 (và sau này là Điều 117) của Bộ luật Hình sự để trừng phạt các nhà hoạt động nhân quyền, những nhà báo và cây viết độc lập, cũng như các cá nhân khác vốn thực hiện các quyền của mình một cách ôn hòa.

Các chuyên gia nhân quyền quốc tế đã liên tục kêu gọi chính quyền Việt Nam sửa đổi các quy định không tôn trọng nhân quyền trong Bộ luật Hình sự, điều chỉnh để đồng bộ với luật pháp quốc tế. Vào năm 2021, bốn Báo cáo viên Đặc biệt của Liên Hiệp Quốc đã [nhân định](#) rằng Điều 117 trong Bộ luật Hình sự của Việt Nam “có phạm vi điều chỉnh quá rộng và dường như được đặt ra với mục đích khống chế những ai muốn thực thi quyền tự do biểu đạt và chia sẻ thông tin của mình”. Năm 2019, Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc (UN Human Rights Committee) [lên tiếng kêu gọi](#) Việt Nam, “theo cách thức khẩn cấp”, chỉnh sửa các điều luật mơ hồ và bao trùm, bao gồm Điều 117, đồng thời chấm dứt các hành vi bạo lực chống lại quyền tự do biểu đạt trên mạng lẫn ngoài đời.

Vào tháng 6/2021, Nhóm làm việc của Liên Hiệp Quốc về Giam giữ Tùy tiện (UN Working Group on Arbitrary Detention), trong một [phản ứng](#) với trường hợp giam giữ một [thành viên](#) của Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam, đã chỉ ra “một mô típ quen thuộc trong các cuộc bắt giữ không phù hợp theo chuẩn mực quốc tế, thể hiện qua hoàn cảnh của các vụ bắt giữ, việc giam giữ kéo dài trong lúc chờ xét xử mà không được tiếp cận các thủ tục bảo hiến, việc từ chối hoặc giới hạn quyền được tiếp cận các dịch vụ pháp lý, giam giữ trong điều kiện bí mật, không cung cấp thông tin cho người thân, khởi tố người dân với các tội danh được định nghĩa mơ hồ khi họ thực thi các quyền của mình một cách ôn hòa, và việc ngăn cản, không cho tiếp cận với thông tin bên ngoài. Mô típ này chỉ ra một vấn đề mang tính hệ thống trong việc giam giữ tùy tiện ở Việt Nam mà nếu tiếp tục tình trạng này, có thể sẽ dẫn đến việc vi phạm nghiêm trọng luật pháp quốc tế”.

Kể từ khi bị bắt, Đoàn Trang đã bị giam giữ trong bí mật, không được gặp hay cung cấp thông tin gì cho gia đình và luật sư của mình. Sau hơn một năm, đến

ngày 19/10/2021, cô mới được cho phép gặp mặt một trong các luật sư bào chữa. Việc giam giữ trong điều kiện bí mật là một hình thức đối xử tàn tệ, bị cấm trong luật pháp quốc tế theo Công ước Chống tra tấn và các hình thức trừng phạt hay đối xử tàn ác, vô nhân đạo hoặc hạ thấp nhân phẩm, cũng như theo Điều 7 của Công ước Quốc tế về các quyền chính trị và dân sự (ICCPR) - đây đều là các công ước mà Việt Nam đã thông qua. Với việc bị từ chối các quyền được có một phiên tòa công bằng, quyền tự do và quyền được đảm bảo an toàn, Đoàn Trang phải đối mặt với rủi ro lớn bị tra tấn và chịu các hình thức đối xử tồi tệ khác.

Vào ngày 30/8/2021, sau khi có kết luận điều tra của cảnh sát, Viện Kiểm sát Nhân dân TP. Hà Nội đã đưa ra cáo trạng chính thức buộc tội Đoàn Trang. Điều đáng báo động là phải hơn một tháng sau đó, vào ngày 7/10/2021, gia đình của cô mới nhận được tin, sau khi yêu cầu chính quyền phải cung cấp thông tin. Gia đình và các luật sư một lần nữa bị từ chối thăm gặp Đoàn Trang. Vào thời điểm trên, chính quyền cũng từ chối cung cấp cho các luật sư của Đoàn Trang bản sao cáo trạng và không cho phép họ tiếp cận các bằng chứng được dùng để buộc tội cô. Việc trì hoãn vô cớ trong quá trình xét xử và ngăn cản quyền tiếp xúc luật sư của Đoàn Trang là sự vi phạm các quyền của cô được có một phiên tòa công bằng, vốn được quy định trong Điều 14 của ICCPR.

Theo [bản cáo trạng](#), được công bố vào ngày 18/10 - hơn một năm sau khi Đoàn Trang bị bắt giữ, Đoàn Trang bị truy tố theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự năm 1999 với cáo buộc tuyên truyền chống nhà nước. Chính quyền đã bỏ điều khoản cáo buộc với nội dung tương tự trong Điều 117 của Bộ luật Hình sự sửa đổi.

Cáo trạng chỉ ra ba tác phẩm cụ thể. Một là [báo cáo](#) dài do Đoàn Trang cùng với nhóm Green Trees, một tổ chức đấu tranh bảo vệ môi trường, thực hiện, có nội dung về thảm họa môi trường biển năm 2016 do tập đoàn thép Formosa Hà Tĩnh gây ra. Thứ hai là [báo cáo](#) năm 2017 về tình hình tự do tôn giáo ở Việt Nam. Và cuối cùng là một bài viết không rõ ngày tháng có tiêu đề tiếng Anh “General assessment of the human rights situation in Vietnam” (Đánh giá tổng quan về tình trạng nhân quyền tại Việt Nam). Cáo trạng cũng cáo buộc Đoàn Trang đã trả lời phỏng vấn hai cơ quan truyền thông nước ngoài là RFA (Đài Á Châu Tự Do) và

BBC với tội bôi nhọ chính quyền Việt Nam và tạo tin giả. Những tài liệu này là minh chứng cho công việc của Đoàn Trang - một tác giả, một nhà báo và một nhà hoạt động bảo vệ nhân quyền - trong nỗ lực không mệt mỏi đấu tranh cho một nước Việt Nam công bằng hơn, bao dung hơn và bền vững hơn. Hoạt động đấu tranh ôn hòa của cô, thay vì bị kết tội, nên được bảo vệ và tuyên dương theo đúng tinh thần trong bản Tuyên bố của Liên Hiệp Quốc về những Nhà hoạt động Bảo vệ Nhân quyền.

Việc sử dụng các báo cáo về nhân quyền làm bằng chứng để truy tố hình sự phát đi một thông điệp đáng lo ngại cho các tổ chức xã hội dân sự, cảnh cáo họ không được tham gia vào việc lập hồ sơ và vận động cho nhân quyền, tăng nguy cơ tự kiểm duyệt trong các tổ chức này. Đặt trong bối cảnh báo cáo của Đoàn Trang về Formosa đã được sử dụng khi [vận động trực tiếp](#) với Báo cáo viên Đặc biệt của Liên Hiệp Quốc về chất độc và nhân quyền vào năm 2016, việc dùng nó như bằng chứng kết tội cô có thể được xem là hành động đe dọa và [trả thù](#) việc hợp tác với Liên Hiệp Quốc, tạo ra một môi trường sợ hãi như nhiều cơ quan Liên Hiệp Quốc đã từng [ghi nhận](#).

Trước ngày xét xử dự kiến, 4/11/2021, Đoàn Trang chỉ được phép gặp gỡ luật sư lần đầu tiên vào ngày 19/10/2021. Sau cuộc gặp, luật sư ghi nhận tinh thần lạc quan của Đoàn Trang, nhưng đồng thời cũng [chỉ ra](#) nhiều vấn đề sức khỏe nghiêm trọng của cô. Hai chân của Đoàn Trang, vốn đã bị cảnh sát đánh gãy vào năm 2015, ngày càng đau nhức khi không được chăm sóc y tế đầy đủ trong thời gian giam giữ. Đoàn Trang không được gặp bác sĩ để chữa trị bệnh tình có sẵn, bao gồm huyết áp thấp. Cô đã sụt mất 10 kg trong thời gian bị giam giữ.

Chúng tôi phản đối việc chính quyền ngăn chặn, không cho Đoàn Trang có quyền được hưởng một phiên tòa công bằng, không đảm bảo quyền của cô trong việc không bị tra tấn và đối xử tàn ác, vô nhân đạo hay hạ thấp nhân phẩm. Chúng tôi kêu gọi chính quyền chấm dứt ngay lập tức việc giam giữ tùy tiện Đoàn Trang và gỡ bỏ mọi cáo buộc nhắm đến cô.

Những việc Doan Trang đã làm trong vai trò nhà báo độc lập và nhà hoạt động bảo vệ nhân quyền

Trong số những tác giả độc lập của phong trào xã hội dân sự tại Việt Nam, Doan Trang là một trong những tiếng nói hàng đầu và được nhiều người biết đến nhất. Cô cũng là gương mặt quen thuộc với cộng đồng quốc tế vì các nỗ lực vận động nhân quyền của mình. Doan Trang là [tác giả](#) của hàng ngàn bài báo, bài viết blog, bài viết trên Facebook, và nhiều quyển sách về chính trị, công bằng xã hội và nhân quyền.

Cô là đồng sáng lập viên của tổ chức bảo vệ môi trường Green Trees, của hai cơ quan truyền thông độc lập Luật Khoa tạp chí và The Vietnamese, và cũng là đồng sáng lập viên của Nhà xuất bản Tự do. Doan Trang được People in Need, một tổ chức nhân quyền của Cộng hòa Séc, trao giải thưởng Homo Homini vào năm 2017. Năm 2019, cô được tổ chức Phóng viên Không Biên giới trao giải thưởng Tự do Báo chí cho hạng mục Ảnh hưởng. Năm 2020, Hiệp hội Các nhà xuất bản Quốc tế trao cho tổ chức của cô, Nhà xuất bản Tự do, giải thưởng Prix Voltaire.

Phạm Doan Trang không xa lạ gì với tình trạng bị chính quyền quấy rối và đe dọa vì các bài viết và hoạt động vận động nhân quyền của mình. Cô từng bị tra tấn và đối xử tồi tệ, bao gồm việc bị tấn công thân thể. Năm 2015, cô bị lực lượng an ninh đánh nặng đến mức phải mang thương tật, và kể từ đó thường xuyên phải dùng nạng để đi lại. Năm 2018, cô phải nhập viện sau khi bị tra tấn trong lúc bị công an giam giữ. Trong khoảng thời gian ba năm trước khi bị bắt, Doan Trang bị buộc phải thường xuyên thay đổi chỗ ở, sống trong mối lo thường trực về việc bị công an và các cơ quan chính quyền sách nhiễu và đe dọa.

Với những thông tin đã đề cập ở trên, chúng tôi kêu gọi chính quyền Việt Nam:

- Trả tự do ngay lập tức và vô điều kiện cho Phạm Đoan Trang và tất cả những nhà hoạt động bảo vệ nhân quyền khác đang bị cầm tù chỉ vì thực thi quyền tự do của mình một cách ôn hòa, đồng thời gỡ bỏ mọi cáo buộc chống lại họ;
- Trong thời gian chờ đợi việc trả tự do ngay lập tức và vô điều kiện cho Đoan Trang, phải đảm bảo các điều kiện và tình trạng đối xử nhân đạo, đồng thời bảo đảm quyền được chăm sóc y tế kịp thời;
- Đảm bảo Đoan Trang được tiếp xúc không giới hạn và thường xuyên với gia đình, đồng thời đảm bảo quyền được tiếp xúc không bị giám sát với những người hỗ trợ pháp lý mà cô lựa chọn;
- Đảm bảo các luật sư mà cô lựa chọn được cung cấp kịp thời mọi tài liệu liên quan đến vụ án, được tiếp xúc không giới hạn và không bị giám sát với Đoan Trang, đồng thời có đủ thời gian và phương tiện để bảo vệ cô trước tòa;
- Đảm bảo phiên tòa diễn ra công khai và có sự tham dự của công luận, bao gồm các nhà ngoại giao, các nhà quan sát của những tổ chức dân sự bảo vệ nhân quyền, giới truyền thông, và không áp đặt bất kỳ giới hạn tùy tiện nào để ngăn cấm đi lại hoặc ngăn cản sự tham dự của các nhà quan sát, giới truyền thông và các tổ chức dân sự trước và trong khi diễn ra phiên tòa;
- Bãi bỏ hoặc sửa đổi toàn diện Điều 117 của Bộ luật Hình sự và các quy định pháp lý vi phạm nhân quyền khác, vốn được dùng để quấy rối và cầm tù các cá nhân - trong đó có các nhà báo độc lập và những nhà hoạt động bảo vệ nhân quyền - chỉ vì họ thực thi các quyền cơ bản của mình. Cải cách để đảm bảo hệ thống pháp luật trong nước tương thích với Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị - mà Việt Nam đã là một quốc gia thành viên từ năm 1982 - cũng như đảm bảo tương thích với các quy chuẩn và quy định khác của luật pháp quốc tế.

Cùng ký tên:

Access Now

ALTSEAN-Burma

Amnesty International

ARTICLE 19

Asia Democracy Chronicles

Asia Democracy Network

Asian Forum for Human Rights and Development (FORUM-ASIA)

Boat People SOS (BPSOS)

CIVICUS: World Alliance for Citizen Participation

Committee to Protect Journalists

Defend the Defenders

FIDH - International Federation for Human Rights

Front Line Defenders

Green Trees

Human Rights Watch

International Commission of Jurists

International Publishers Association

Legal Initiatives for Vietnam

Open Net Association

PEN America

People in Need

Que Me - Vietnam Committee on Human Rights

Reporters Without Borders

Safeguard Defenders

The 88 Project

Vietnam Human Rights Network

Vietnamese Women for Human Rights

World Organisation Against Torture (OMCT)